

ERUDITIO
MORES
FUTURUM

Univerzita Mateja Bela
v Banskej Bystrici
Filozofická fakulta

K VYBRANÝM ASPEKTOM KONZEKUTÍVNEHO TLMOČENIA S NOTÁCIOU

Metodologické aspekty evaluácie
výstupov v dimenzii konzekutívneho
tlmočenia

Jana Michalčíková

 ELIANUM

Banská Bystrica 2015

*UNIVERSITATIS MATTHIAE BELII NEOSOLIENSIS
FACULTATIS PHILOSOPHICAE*

**K VYBRANÝM ASPEKTOM
KONZEKUTÍVNEHO TLMOČENIA
S NOTÁCIOU**

**Metodologické aspekty evaluácie výstupov
v dimenzii konzekutívneho tlmočenia**

**Jana Michalčíková
Banská Bystrica 2015**

Názov: K vybraným aspektom konzekutívneho tlmočenia
s notáciou

Podnázov: Metodologické aspekty evaluácie výstupov
v dimenzii konzekutívneho tlmočenia

Autorka:

PhDr. Jana Michalčíková, PhD.

Jazykový korektor:

doc. PaedDr. Július Lomenčík, PhD.

Recenzenti:

doc. PhDr. Jarmila Opalková, CSc.

Mgr. Jana Hlopková, PhD.

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Filozofická fakulta

2015

© Jana Michalčíková 2015

ISBN 978-80-557-0894-2

Predhovor

V živote sa často stretávame so skutočnosťou, že práve tie najbežnejšie a najčastejšie sa opakujúce aktivity sú tými, ktorým sa venuje najmenšia pozornosť. Aj napriek tomu, že tlmočenie je jednou z najstarších ľudských profesií, aj ono patrí k tým odvetviam, o ktoré až do nedávnej minulosti veda neprejavila dostatočný záujem a z oblasti translitológie sú dostupné skôr exkurzy v podobe štúdií, než ucelené väčšie práce. Dovolíme si teda tvrdiť, že ako v každej novovzniknutej vede nevyhnutne existuje oblasť neprebádanej dimenzie, tak aj teória a prax tlmočenia v sebe skrývajú stále veľa otáznikov.

Komunikácia v rozdielnych semiotických systémoch determinuje prítomnosť spoločného mediátorského kontinua na premostenie dvoch sémantických trojuholníkov, aby sa ideová predstava o realite prekryla. Sprostredkovať komunikáciu v takto štruktúrovanej situácii je preto často práve úlohou tlmočníka. Rovnako ako v minulosti, jeho jazyková a širšia kultúrna erudícia aj dnes v mnohých prípadoch predstavuje nevyhnutnú podmienku pre sprostredkovanie dôležitých informácií potrebných na zachovanie mieru, podpísanie obchodného kontraktu, či vyriešenie iného konkrétneho problému. Z toho logicky vyplýva, že činnosť tlmočníka nie je len mechanickým prekódovaním dvoch rôznorejazyčných odkazov, ale aj momentom, v ktorom sa stretávajú dva názory, dve rozdielne kultúry, dva rozdielne svety. V osobe tlmočníka sa zosobňuje snaha o dialóg, snaha o pochopenie komunikačného partnera, snaha o nájdenie spoločnej cesty, cesty kompromisu, až zhody v reálnej praktickej činnosti prostredníctvom dosiahnutia kongruentnej kognície.

Práve s akcentom na uvedené, je cieľom tejto publikácie cez prizmu sumarizácie už existujúcich poznatkov o danej problematike, načrtnúť vlastný model riešenia otázok, ktoré vznikli na základe konkrétnej praxe v spomínanej oblasti. Vytýčený zámer kopíruje tak analytické, ako aj komparatívne metódy, ktoré umožňujú priblížiť empirickú stránku danej práce v rámci aplikačnej roviny.

Ambíciou monografie je aproximovať komplexnosť a náročnosť procesu nami vyčleneného druhu tlmočenia, konkrétne konzekutívneho, na pozadí viacerých premenných, čím zároveň chceme v tejto oblasti stimulovať ďalší vedecký výskum.

Autorka

Obsah

ZOZNAM SKRATIEK	7
ZOZNAM TABULIEK	8
ZOZNAM OBRÁZKOV	8
ÚVOD	9
1 Konzekutívne tlmočenie ako komunikačný akt	12
1.1 Proces konzekutívneho tlmočenia. Jednotlivé fázy	13
1.2 Tlmočnicke stratégie v kontexte inonárodnej translatológie (aplikované nielen v rámci konzekutívneho tlmočenia)	20
1.3 Hodnotenie tlmočnickeho výkonu	25
1.3.1 Hodnotenie tlmočnickeho výkonu podľa jednotlivých tlmočnických škôl	25
1.3.2 Vlastný model hodnotenia	28
2 Marginálny exkurz k téme tlmočnickej notácie	32
2.1 Modely tlmočnickej notácie podľa jednotlivých škôl. Španielska teória konzekutívneho tlmočenia a tlmočnickej notácie	34
2.2 Jazyk notačného zápisu	39
3 Praktický pohľad na zastúpenie východiskového a cieľového jazyka v tlmočnických notáciách	42
3.1 Empirický výskum: stanovenie hypotéz a typologizácia textov	43
3.2 Konklúzie empirického výskumu. Vyhodnotenie notačných zápisov z pohľadu použitého jazyka	49
4 Ku klasifikácii a exemplifikácii chýb pri konzekutívnom tlmočení	57
4.1 Empirický výskum: evaluácia chýb v tlmočnických výkonoch	62
4.2 Exemplifikácia chýb v rámci empirického výskumu	74
Záver	92
Summary	96
Bibliografia	96
Menný register	106
Vecný register	108
PRÍLOHY	110

ZOZNAM SKRATIEK

- ai. – a iné
- ap., a pod. – a podobne
- atď. – a tak ďalej
- CJ – cieľový jazyk
- CP – cieľový prejav
- CT – cieľový text
- č. – číslo
- ESIT (franc. École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs) –
Vysoká škola tlmočenia a prekladu
- EÚ – Európska únia
- FF – finálna fáza
- FF PU – Filozofická fakulta Prešovskej univerzity
- ibid. – ibidem
- min. – minúta
- MJ – materinský jazyk
- napr. – napríklad
- KT – konzekutívne tlmočenie
- obr. – obrázok
- o. i. – okrem iného, okrem iných
- porov. – porovnaj
- príp. – prípadne
- resp. – respektíve
- s. – strana
- sek. – sekunda
- SJ – slovenský jazyk
- ST – simultánne tlmočenie
- t. j. – to jest
- TN – tlmočnická notácia
- TP – tlmočnický proces
- ÚF – úvodná fáza
- tzv. – takzvaný
- VJ – východiskový jazyk
- VP – východiskový prejav
- vs – verzus
- VT – východiskový text

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1:	Text. č. 1. Úvodná fáza výučby (VJ – španielčina, CJ slovenčina)	51
Tabuľka 2:	Text č. 1. Finálna fáza výučby (VJ – španielčina, CJ slovenčina).....	52
Tabuľka 3:	Text č. 2. Úvodná fáza výučby (VJ slovenčina, CJ španielčina)	55
Tabuľka 4:	Text č. 2. Finálna fáza výučby (VJ slovenčina, CJ španielčina)	56
Tabuľka 5:	Klasifikácia sémantických a formálnych chýb.....	65
Tabuľka 6:	Sémantické chyby	71
Tabuľka 7:	Formálne chyby	72
Tabuľka 8:	Sémantické a formálne chyby	73

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok 1: Text č. 1 – Úvodná fáza výučby (VJ španielčina, CJ slovenčina)	52
Obrázok 2: Text č. 1 – Finálna fáza výučby (VJ španielčina, CJ slovenčina)	53
Obrázok 3: Text č. 2 – Úvodná fáza výučby (VJ slovenčina, CJ španielčina)	55
Obrázok 4: Text č. 2 – Finálna fáza výučby (VJ slovenčina, CJ španielčina)	56
Obrázok 5: Percentuálne vyhodnotenie sémantických chýb	71
Obrázok 6: Percentuálne hodnotenie formálnych chýb	72
Obrázok 7: Percentuálne hodnotenie sémantických a formálnych chýb.....	73

ÚVOD

Súčasná prax indikuje, že pristupovať k tlmočeniu len ako k aktivite, na základe ktorej kto tlmočí, môže prezentovať a postulovať všeobecne platné závery, ku ktorým dospel vlastnou empiriou, nie je postačujúce. Ostatné roky priniesli množstvo kritických slov na adresu takto intuitívne generalizovaných konklúzií, na základe ktorých začali pribúdať praktické výskumy.

Tieto experimentálne výskumy na poli translatologickej praxe sú exkvizitným východiskom, z ktorého môžu čerpať nielen študenti tlmočenia, ale aj pedagógovia a profesionálni tlmočníci a obohatiť tak zatiaľ stále mladú vedu, ktorou tlmočenie je.

Ak uvažujeme o kvantite empirických štúdií či monografických prác z oblasti tlmočenia a berieme do úvahy jeho základné typy, t. j. konzekutívne a simultánne tlmočenie, máme na mysli hlavne priestor simultánneho tlmočenia, ktorému sa najmä kvôli jeho apodiktickým výhodám v podobe časovej úspory, resp. väčšej prestížnosti tejto aktivity, v súčasnosti venuje čím ďalej, tým viac odborníkov. Na adresu konzekutívneho tlmočenia hlavne na území našej krajiny, aj väčšiny ostatných krajín toto konštatovanie aplikovať nemôžeme. Týmto nechceme tvrdiť, že publikácie o konzekutívnom tlmočení v knižných fondoch úplne absentujú, ale čo do kvantity sú tieto v komparácii s publikáciami o simultánnom tlmočení v minoritnom postavení. Aj to je jeden z dôvodov, prečo je potrebné posilniť výskum konzekutívneho tlmočenia, ktoré je v edukačnom prostredí z metodologického hľadiska predstupňom prípravy a nácviku simultánneho tlmočenia.

Súčasnosť nám prináša rad nových poznatkov a objavov na poli mnohých vedných disciplín. Tlmočenie ako autonómna veda integruje zistenia, poznatky a postuláty nielen samotných profesionálnych tlmočníkov a učiteľov tlmočenia, ale aj lingvistov, psycholingvistov, neurológov, psychológov, sociológov a iných výskumníkov, pretože jazyk a reč, komunikácia vo všeobecnosti, je, ako ukazuje prax, fascinujúcou oblasťou výskumu. Je teda prirodzené, že vonkajší svet je reflektovaný práve prostredníctvom verbálneho prejavu ľudskeho individua, špecifik jeho idiolektu, štýlu jazykového prejavu príznačného pre neho aj spoločnosť ako celok. Pri tlmočení ide prioritne o prácu s jazykom, ktorý možno považovať

za determinans a nástroj komunikácie, bez ktorej si dnes nemožno predstaviť fungovanie sveta.

V monografii sa prioritne snažíme formulovať konklúzie o jazyku použitom v notačných zápisoch probandov-tlmočníkov, ktorí na výskume participovali, aby sme následne, v nadväznosti na uvedené, sústredili našu pozornosť na kvalitatívny a kvantitatívny výskum v oblasti konzekutívneho tlmočenia, analýzou jeho premenných z pohľadu rezistentnosti nekorektností, posunov a dilém ako možného východiska konštituovania systému istých metodických postupov, resp. odporúčaní pri eliminácii chýb v edukačnom priestore.

V prvej kapitole rezumujeme poznatky z oblasti doterajšieho pre nás dostupného výskumu konzekutívneho tlmočenia priblížením konkrétnych informácií o procese tlmočenia či o tlmočnických stratégiách. Veríme, že prínosnou bude najmä podkapitola, v ktorej sme navrhli vlastný model hodnotenia tlmočenia.

Druhá kapitola je vstupom do problematiky tlmočnickej notácie a dokumentáciou komplexného obrazu, ktorý súčasná svetová translológia predkladá ako riešenie istého komplementárneho, ale nezanedbateľného problému. Notačné techniky a postuláty o princípoch a modeloch sú analýzou, ktorá cez prizmu najvýznamnejších európskych tlmočnických škôl sprístupňuje kontext teoretických univerzálií akcentujúcich práve notačný problém, aj keď je v literatúre prezentovaný len ako pars pro toto.

V tretej kapitole sme sa pokúsili o praktický náhľad na problematiku zastúpenia východiskového či cieľového jazyka v tlmočnických notáciách, pričom v pozícii zásadných sa nám ponúkli dve hypotézy, ktoré majú smerovať k verifikovaniu progresu formy notácie participujúcich probandov počas pribúdajúcej kontinuálnej praxe.

Empirickému výskumu venovanému evaluácii chýb a nekorektností, ktorých sa tlmočníci počas svojho výstupu dopustia, predchádzala úvodná časť štvrtej kapitoly, ktorá mapuje najmä súčasný stav poznania riešenej problematiky so zreteľom na prezentáciu parametrov hodnotenia rôznych nedostatkov.

Na základe realizovaného výskumu sa pokúsime prezentovať vedecké poznatky z oblasti tlmočenia, pričom za prínos pre slovenské čitateľské spektrum budeme považovať najmä aproximáciu stavu bádanej problematiky v španielskom vedeckom prostredí a tiež implementáciu teoretických poznatkov do konkrétnej praxe.

Názov:	K vybraným aspektom konzekutívneho tlmočenia s notáciou
Podnázov:	Metodologické aspekty evaluácie výstupov v dimenzii konzekutívneho tlmočenia
Autorka:	PhDr. Jana Michalčíková, PhD.
Jazykový korektor:	doc. PaedDr. Július Lomenčík, PhD.
Recenzenti:	doc. PhDr. Jarmila Opalková, CSc. Mgr. Jana Hlopková, PhD.
Vydavateľstvo:	Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
Edícia:	Filozofická fakulta UMB
Formát:	A5
Rozsah:	120 s.
Náklad:	100 ks
Vydanie:	prvé
Tlačiarne:	EQUILIBRIA, s. r.o. Košice
Rok vydania:	2015
ISBN	978-80-557-0894-2